



Премиерот Бојко Борисов и неговиот македонски колега Зоран Заев за време на нивната средба во Скопје на 1 август 2019 година.

Татјана Ваксберг-Слободна Европа

30 ноември 2020 година

Прашана и одговори: Зошто Скопје зборува за Бугарија како „фашистички окупатор“

Наводно кратка реченица, наводно вметната меѓу многу поважните изјави, но токму тоа може да го чини губење функција на македонскиот премиер Зоран Заев. Северна Македонија буквално беше разнесена од следната фраза на Заев, изречена во интервју

за БГНЕС: **„Бугарија не е фашизам, Бугарија е наш пријател“.**

Што има толку многу во оваа реченица?

За Бугарија реченицата звучи скоро бесмислено, бидејќи не е јасно со кого се расправа Заев, макар и во отсуство. Неговата фраза не беше дискутирана во ниту еден бугарски медиум или од кој било политичар.

За тоа време, сепак, тој остана со насловните страници на македонските весници со денови, и поради тоа, премиерот Заев беше претставен како национален предавник. Историчарите и политичарите објаснуваат дека Заев не требало да го каже точно тоа. Скоро сè друго - да. Само ова не.

Причината: за голем дел од македонското општество името на Бугарија оди рака под рака со изразот „фашистички окупатор“. И така е повеќе од 70 години.

Затоа Бугарија ја запре Северна Македонија за влез во ЕУ?

Не Бугарија имаше поставено сосема различни услови - јазикот не треба да се нарекува македонски, а Скопје треба да ги признае бугарските основи на македонскиот идентитет.

Софија има други услови, но никој од нив не влијае на феномените на „фашизмот“ и „окупацијата“. Министерката за надворешни работи Екатерина Захариева неодамна зборуваше за антибугарска кампања во северна Македонија, за која рече дека треба да престане. Но, ова е услов што е многу индиректно близок со темата „фашистички окупатор“ и го нема во документите испратени до Брисел.

Зошто тогаш Заев го покренува ова прашање?

Експертите со кои разговара Слободна Европа ја објаснуваат линијата со желбата на Заев Софија да омекне. Затоа тој покажува дека е подготвен да го „жртвува“ дури и најнепоколебниот дел од историјата за Скопје. Наспроти она што е познато во Бугарија, овој непоколеблив дел е токму историјата на Втората светска војна.

Што се случи за време на Втората светска војна?

На 1 март 1941 година Бугарија стана сојузник на нацистичка Германија. За возврат на овој сојуз, таа доби соседни територии. Меѓу нив се наоѓаат земји на денешна Северна Грција, дел од Источна Србија, како и голем дел од денешна територија на Република Северна Македонија.

Во април 1941 година, денешна Северна Македонија практично беше поделена помеѓу Бугарија и Италија (кои ги окупираа териториите населени претежно со етнички Албанци).

Бугарија, всушност, владееше со своите територии до 18 септември 1944 година и формално - до 28 октомври 1944 година, кога беше склучено примирјето во Москва. Тогаш Бугарија застана на страната на сојузничките сили и испрати трупи на териториите на денешна Србија и Северна Македонија против германските трупи.

Како изгледаше оваа анексија во пракса?

Во периодот 1941-1944 година, во анектираните делови на тогашна Македонија имало меѓу 20.000 и 30.000 бугарски војници и офицери. Управувањето со општините, населените места, полицијата, училиштата, превозот, болниците ги преземаат бугарските власти. Голем број документи се печатат со бугарски марки. Бугарија ги презема долговите на соодветните територии. Во Софија е издвоен голем буџет за „новите земји“.

Сите жители на окупираните територии добиваат бугарско државјанство, освен луѓе со еврејско потекло. Бугарските власти депортираа 7.215 Евреи од територијата на денешна северна Македонија во нацистичките логори.

Ги спасивме сите Евреи, нели?

Раководството на Бугарската православна црква, 43 бугарски пратеници, многу големи уметници и адвокати, како и индивидуални бугарски граѓани спасиле од сигурна смрт скоро 50 000 Евреи кои живееле на територијата на денешна Бугарија.

Но, Евреите од окупираните земји беа депортирани и истребени во гасни комори. Ова е вкупно 11.343 лица. Од нив 7.215 се од територијата на денешна Северна Македонија и претставуваат скоро 100 проценти од тогашното еврејско население.

Дали затоа Македонија ја нарекува Бугарија „фашистички окупатор“?

Овој израз е дел од заедничкиот вокабулар во северна Македонија повеќе од 70 години. Причините се сложени, но депортацијата на македонските Евреи е меѓу главните.

Кој е всушност виновен за оваа депортација?

Одлуката за целосно физичко истребување на Евреите ја донесе нацистичка Германија во јануари 1942 година.

Во февруари 1943 година беше потпишан договор меѓу Бугарија и Германија. Преку него, Бугарија се обврза да депортира 20 000 Евреи од новостекнатите територии.

Депортацијата ја подготвувале комисии составени од локални бугарски полицајци,

градоначалници и други службени лица. Беше изведен со бугарски конвој и со возови на бугарската државна железница (БДЗ) до пристаништето Лом, а оттаму го презедоа германските речни бродови.

Имотот на протераните беше конфискуван целосно.

<https://www.svobodnaevropa.bg/a>